

124. Domaszék, Nagy Mátyás dűlő

(Csongrád megye) Sza

2005. május 19. és június 14. között megelőző feltárást végeztünk az M5 autópálya építésének régészeti szakfelügyelete során a nyomvonal 168+300–168+600 km-szelvényei között talált 17/40 (M5 76. sz.) lelőhelyen. A munkát egy 300 m hosszú és mintegy 50 m széles sávban végezhetjük. A kutatott terület nagysága 14 780 m², a feltárt objektumok száma 243.

A lelőhely Domaszék és Röske között, a Nagy Mátyás dűlőben helyezkedik el. A területet É-ről és Ny-ról a korabeli Maty-ér K–Ny folyásirányú szakaszához kapcsolódó vízgyűjtő rendszer határolja. A nyomvonal Ny-i széle jelenleg is belvizes, ingoványos legelő, É-i részén szintén egy mélyebb terület helyezkedik el, melyet az autópálya keresztbe szelt. A kitűzött szelvény DNY-i része szintén a mederrendszerhez kapcsolódó mélyebb rész volt, a K-i részen a domborzat fokozatosan emelkedett, melyet a régészeti korú objektumok elhelyezkedése is jól körvonalazott.

A jelenlegi lelőhelytől É-ra, a 168+250–168+300 km-szelvények között 1993-ban Ormándy János végzett egy kisebb területen ásatást, melynek során 10 szarmata kori telepjelenséget tárt fel. Az ekkor megkezdett objektumszámozást folytattuk.

A lelőhelyen, mely erősen bolygatott volt, egy szarmata kori település nyomai és két szarmata kori temetőrészlet került elő.

A szarmata településnek csak kis részlete esett a feltárandó nyomvonalba. Ezek a szelvény középső harmadának K-i részén lévő magaslaton helyezkedtek el. A jelenségek nagy részét a kerek vagy ovális szájnylású, sekély gödrök alkották. Ezek mellett feltártunk néhány kisebb méretű méhkas alakú tárolóvermet, két nagyméretű kutat és két földbe mélyített ház maradványát is. Az objektumok betöltéséből csekély mennyiségű leletanyag került elő. Ezek zömét a kerámia és az állatcsont jelenti. A feltárt területen egy római festett edény és egy amfóra oldaltöredéke került elő, másodlagosan.

A nyomvonalon feltárt két temetőrészletet a területen élt szarmata lakosság különböző közösségeinek hagyatékként értelmezhetjük. A sírcsoportok (temetőrészletek) egyértelműen különállóak voltak, egymástól mintegy 100–150 m-re helyezkedtek el. A sírokból előkerült leletanyag kronológiai helyzetében is különbségek mutatkoznak. A nyomvonal É-i részében talált sírokat egy korábbi közösség ásta, mint a délen előkerült temetkezéseket.

A nyomvonal ÉNy-i részében (a fentebb említett, futóhomokkal betemetett mederrészlet É-i partján) négy DK–ÉNy tájolású, téglalap alakú sírfolt került elő a humuszoslás során. Ezek közül kettő sírgödör szinte teljesen üres volt, a harmadikban csak néhány csont és gyöngy volt, a negyedik sír egy fiatal lány sírja volt eredeti helyzetben, bolygatás nélkül. A rönkkoporsóba helyezett elhunyt gazdag leletanyaga közül a legimpozánsabb a két fibulája (aranyozott fedlapú, ékkőberakásos dobozfibula,

lemezes szerkezetű, ékkőberakásos korongfibula), gyöngyös öve és a gyöngyökkel kivarrt ingujja és nadrágja volt.

A másik temetőrészlet a nyomvonal középső harmadának K-i felében, a telepobjektumok szomszédságában került elő. A sírcsoport Ny-i széle ismert, a temető kiterjedését nem állt módunkban feltérképezni. A feltárt 15 sír sorokba rendezve helyezkedett el, tájolásuk DK–ÉNy. Az elhunytakat általában koporsóba fektették, melyet a sírok bontása során kirajzolódó foltok jeleztek. A sírok jelentős része (11) bolygatott volt. A rablások ellenére mindegyik sírban találtunk valamilyen tárgyat. A női sírok legáltalánosabb leletei a gyöngyök voltak, de ezek mellett fibulákat, karpereceket és egyéb leleteket (balta alakú csüngők, ezüstérem, orsógomb) is találtunk. A férfisírok szegényesebb leletanyagát általában a vasfibula és a vas övcsatok jelentették; a közösségben élő harcosokra az egyik sírban talált vas lándzsahegy utalt. Sok sírban került elő vaskés, melyet általánosan a bal combcsontra keresztbe fektettek. A legtöbb sírba az elhunyt lábához helyeztek edényt is (néhány kivételével mind korongolt volt). Szintén az edénymelléklet adását láthatjuk az egyik sírban talált üvegpohár töredékében. A lencse alakú csiszolatokkal díszített pohár a temetőrészlet Kr. u. 4–5. századi keltezését is alátámasztja.

MÉSZÁROS PATRÍCIA – SÓSKUTI KORNÉL

125. Dombóvár, Mászlony-puszta

(Tolna megye) B

A Kiskondai halastavakra lejtő domboldalon légi feldelelítéskor kerek, sötét gyűrűt észleltem. A 2005. április 13-án végzett terepbejárás során, szántásban a kerek foltot nem találtam meg, viszont a területen igen sok késő bronzkori cserepet gyűjtöttem, hamus, paticsos foltokat figyeltem meg.

MIKLÓS ZSUZSA

126. Dormánd, Homokos-Görbe III.

(Heves megye) B

Az épülő gázvezeték Heves megyei szakaszának terepbejárásakor 2004-ben vált ismertté a lelőhely. 2005. november 13–17. között megelőző feltárást végeztünk a Dormánd ÉNy-i határában fekvő, 250 m hosszán, 5 m szélességben lehumusztott lelőhelyen. Több mint 30 késő bronzkori objektum foltját azonosítottuk, amelyek nagyobb számban tárológödrök voltak. Közöttük szabálytalan eloszlásban több ÉNy–DK-i tájolású, csekély mélységű árok húzódott. Az objektumok leletanyaga a szokásos késő bronzkori összképet mutatja.

DANYI JÓZSEF

127. Dormánd, Zsidó temető

(Heves megye) B, LT, Kk?

A lelőhelyet a Tiszaújváros–Százhalombatta vezetékaszakasz nyomvonalán 2004-ben végzett terepbejárások so-